

فارسی پیش

کست قلم

دکتر آیت شاکتی

(مستورات علمی، دانشگاه آزاد واحد خوی)

فاطمه حاجی قاسم

سر شناسه	: شوکتی، آیت، ۱۳۵۱ -
عنوان و نام پدیدآور	: فارسی پیش، کمیت قلم/ تدوین و گردآوری آیت شوکتی، فاطمه حاجی قاسملو.
مشخصات نشر	: تیریز: اختر، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۳۶ ص.
شابک	: ۹-۸۱۶-۵۱۷-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه
موضوع	: شعر فارسی — مجموعه‌ها
موضوع	: Persian poetry -- Collections :
موضوع	: ادبیات فارسی — مجموعه‌ها
موضوع	: Collections — Persian literature :
شناسه افزوده	: حاجی قاسملو، فاطمه، ۱۳۶۳ -
رده بندی کنگره	: ۵۱۳۹۵۸ : ۴۰۳۲ : ۲۱
رده بندی دیویی	: ۸۱۶/۰۰۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۳۷۵۴۴۵

نشر اختر

فارسی پیش، کمیت قلم

دکتر آیت شوکتی، فاطمه حاجی قاسملو
طرح جلد: آوای خیال / صفحه آرایی: جعفر راضی نیا
ناشر: نشر اختر / چاپ سبز / صحافی امین

چاپ اول ۱۳۹۵ / ۱۳۶ صفحه وزیری / ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹-۸۱۶-۵۱۷-۹۶۴-۹۷۸

مرکز فروش: تبریز- اول خیابان طالقانی، روبروی مصلی، نشر اختر

تلفن: ۰۹۱۴۱۱۶۶۸۹۷ و ۰۴۱-۳۵۵۵۵۳۹۳

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۸	مقدمه
۱۱	مناجات
۲۸	انواع ادبی

فصل اول: ادبیات حماسی

۳۱	ادبیات حماسی
۳۳	دقیقی
۳۵	فردوسی

فصل دوم: ادبیات غنایی

۳۹	ادبیات غنایی
۴۲	فریدون مشیری (پرستش)
۴۴	ساقی
۴۶	خاقانی (دیوان)
۴۸	عارف قزوینی (خنده پس از مرگ)
۴۹	حافظ (دیوان)
۵۱	مهدی حمیدی (مرگ قو)
۵۲	شهریار (سپهر بایگان)

فصل سوم: ادبیات تعلیمی

۵۴	ادبیات تعلیمی
----	---------------

۵۷	ناصر خسرو (دیوان)
۵۸	خاقانی (ایوان مداین)
۶۰	سعدی (بوستان)
۶۱	سعدی (گلستان)
۶۲	قائمی (پرشاد)
۶۴	عنصرالمعالی (فابوس نامه)
۶۵	خواجه نظام الملک (سیاست نامه)
۶۶	جامی (بهارستان)
۶۹	فقیر شیرازی (خرابات)
۷۱	خواجه نصیر الدین توسی (آداب سخن گفتن)

فصل چهارم؛ ادبیات بدیعی

۷۳	ادبیات عرفانی
۷۴	عین القضات (تمهیدات: فطرت آدمیان)
۷۵	نجم الدین دایں (مرصادالعباد)
۷۷	رشیدین الدین میبدی

فصل پنجم؛ ادبیات داستانی

۷۹	ادبیات داستانی
۸۱	ابوالفضل بیهقی (تاریخ بیهقی)
۸۲	حزین لاهیجی (حکایت)
۸۳	نظامی (مخزن الاسرار)
۸۵	فابل
۸۶	ابونصرالله منشی (کلیله و دمنه)
۸۸	واعظ کاشفی (انوار سهیلی)

فصل ششم؛ مرثیه

- ۹۰ مرثیه
- ۹۱ خاقانی (در رثای پسر)
- ۹۳ حزین لاهیجی (در رثای پدر)

فصل هفتم؛ مفاخره

- ۹۵ مفاخره
- ۹۶ حزین لاهیجی
- ۹۷ خاقانی (در مباحث و توش حساد)
- ۹۸ مسعود سعد

فصل هشتم؛ مناظره

- ۱۰۰ مناظره
- ۱۰۱ سعدی (حکایت)
- ۱۰۲ محمدرضا شفیعی کدکنی
- ۱۰۳ مولانا (غزلیات شمس)
- ۱۰۵ خواجوی کرمانی

فصل نهم؛ حبسیه

- ۱۰۸ حبسیه
- ۱۰۹ مسعود سعد
- ۱۱۰ خاقانی
- ۱۱۱ عشقی
- ۱۱۳ فهرست اعلام و اشخاص
- ۱۳۳ منابع و مأخذ

فراخی گستره شعر و ادب و فزونی روز بروز طالبان شهد و شکر زبان فارسی، محرکی است. محققان و نویسندگان ادب دوست را تا هر یک فراخور وسع و متناسب ذوق خویش، از گوشه گوشه گلستان بی مثال و پر نقش و نگار شعر و ادب فارسی، دامنی پر کندوبه رسم ادب، تحفه به دوستان برند و در این میان، تنوع گزیده های موجود در ادب، از تنوع سلاقی و علایق طالبان آن است.

تألیف، تدوین و نشر منابع آموزشی و به ویژه کتب آموزشی دانشگاهی امر خطیری است، چرا که هر متن آموزشی می تواند در شکل گیری بینش علمی مخاطبان خود نقشی اساسی ایفا کند و عامل باشد برای رشد یا احیاناً انحطاط مفاهیم و روش های علمی و دانشگاهی. باید توجه داشت که در تألیف و تدوین این نوع از منابع، یا همان درسنامه ها، گذشته از مفاهیم و محتوای علمی عرضه شده، موضوعات خاص دیگری چون اندازه و کمیت، و نیز روش ها و شیوه های ارائه محتوا نیز بسیار مهم است. آنتولوژی ها یا برگزیده آثار ادبی بسته به نوع مخاطب آن می تواند انواع مختلفی داشته باشد یعنی ممکن است برگزیده ای باشد به مخاطب عمومی و یا مخاطب خاص. مطمئناً مخاطب «فارسی پیش»، عام اما نه «عوام» است و اگرچه این مخاطب خاص است اما الزاماً جزء «خواص» نیست. غرض از این اشاره، تبیین این نکته است که تدوین کتابی که مخاطب آن دارای چنین ویژگی هایی است، تا چه حد می تواند سهل و ممتنع باشد! بنابراین مؤلف / مؤلفان «فارسی پیش» باید پیش از هر چیزی، در تدوین کتاب خود، تصویری روشن از مخاطب و ویژگی های او ترسیم و تبیین کنند. بدین ترتیب پیداست که شیوه تنظیم و چگونگی

تبویب و ترتیب متون منتخب در کتاب‌های فارسی پیش نیز به نوبه خود از اهمیت خاصی برخوردار است. بی‌آنکه قصد استقصایی در میان باشد و در نگاهی اجمالی به آثار چاپ‌شده در این حوزه، می‌توان از این شیوه‌ها نام برد:

الف- شیوه کشکولی: که متون منتخب بدون هیچ ترتیب و نظم خاصی درج شده‌اند (نمونه معروف آن، کتاب برگزیده متون ادب فارسی، چاپ مرکز نشر دانشگاهی است).

ب- شیوه ترتیب تاریخی: که متون منتخب در پی یکدیگر و بر اساس زمان نگارش خود درج شده‌اند (نمونه‌های فراوانی را می‌توان برشمرد).

ج- تنظیم بر اساس نوع ادبی.

۱- بر اساس انواع ادبی (سطوی با عناوینی چون ادبیات حماسی، غنایی، ... فارسی عمومی دکتر حسن ذوالفقار، چاپ نشر چشمه).

۲- بر اساس انواع ادبی ایرانی اسلام (حرر فصیده، غزل، ... فارسی عمومی به کوشش دکتر فتوحی و دکتر عباسی، چاپ انتشارات سخن).

مؤلف اثر حاضر از میان شیوه‌های فوق، تنظیم و ترتیب بر اساس نوع ادبی را مناسب‌تر از شیوه‌های دیگر می‌داند چرا که معتقد است ادبیات به این شیوه در عین آنکه تعارضی با شیوه آموزشی کتاب‌های فارسی دوره دبیرستان ندارد و طی آن آموزنده با گسستی آموزشی و سردرگمی‌های ناشی از چنان گسستی مواجه نمی‌شود، فرصت فراخ‌تری برای ممارست و تعمیق آموخته‌های پیشین نیز ایجاد می‌کند.

راقم این سطور - که سالها شاگردی اهل شعر و ادب کرده و اکنون در کسوت مدرس دانشگاه در خدمت دانشجویان و آینده‌سازان این مرز و بوم است - با احترام تمام به تمامی بزرگانی که از دیرباز تا کنون در عرصه شناساندن دقایق و ظرایف

شعر و ادب فارسی در قالب کتبِ عدیده و مجموعه‌هایی برگزیده همت و جهد تمام کرده‌اند، با توجه به اینکه دانشجویان عزیز، چنین کتابهایی را در قالب دروس پیش دانشگاهی و عمومی و به شکلی غیر تخصصی از مقابل دیدگان می‌گذرانند، مجموعه‌ای متنوع و متفاوت اما متناسب با روحیات این قبیل دانشجویان فراهم آورده‌است و امید آن دارد که این مجمعه مقبول طبع و منظور نظر دانشگاہیان و دانشجویان صاحب ذوق واقع شود و از آنجا که کلک خیال‌انگیز شاعرانِ بسانِ اسبی چموش در میدانِ شعر فرصت جولان می‌یابد، نام این گزیده را «کمیتِ قلم» نهادم و در این انتخاب هیچ‌گونه همبسته‌رهین منتِ دوست و همکار دیرین و استاد فرهیخته و شاعر شیرین سخن حاضر جناب آقای دکتر اصغر هادی پور متخلص به «شاهد» هستم، آنجا که با اشارتی ریشه‌ای به «کمیتِ قلم» می‌گوید:

سخن یادگار وجود از عدم بدین عرصه راندم کمیت قلم
چو شاعر گشاید دو بال خیال گدازد او را ز بیش و ز کم

بی‌گمان بیش از هر چیزی، این نقد صاحب‌نظران و همکاران است که می‌تواند موجبات بهبود اثر و نیز امتنان و سپاس مؤلف را فراهم آورد. امید است که دریغ نفرمایند.

آیت‌الله